

Från tal till undertextning

En studie av semantiska utelämningar i undertextning av tv-serien

Welcome to Sweden

Aila Helistenkangas
Kandidatavhandling
i nordisk filologi
Humanistiska fakulteten
Uleåborgs universitet
Maj 2016

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1 INLEDNING	2
1.1 Syfte	3
1.2 Material och metod	4
2. TEORI	5
2.1 Översättningens fyra grundaspekter enligt Ingo	6
2.2 Semantik vid översättning	7
2.3 Strategier för att översätta tal till text	8
2.4 Översättning av tv-program	9
2.5 Netflix och amatöröversättare	10
3. ANALYS AV UTELÄMNINGAR OCH DERAS SEMANTISKA PÅVERKAN	10
3.1 Semantiskt korrekt innehåll	11
3.2 Luckor, komprimeringar och svordomar i undertextning	12
3.3 Helt utelämnade satser och främmande uttryck	14
3.4 Svenska repliker och deras undertextningar	16
4 SAMMANFATTANDE DISKUSSION	17
LITTERATURFÖRTECKNING	19

1 INLEDNING

Många gånger har jag tittat på tv-serier och filmer och märkt några tydliga fel i undertextningar. Jag har börjat tänka på vilken slags kvalitet undertextningar i online-tv-tjänster som Netflix har. Finns det fler fel i deras översättningar? I största fall är översättarna anonyma. Jag blev intresserad att forska Netflix undertextningar och särskilt är jag intresserad av *semantik*. Är undertextningarna lika bra som man ser på tv-rutan eller finns det innehållsliga fel?

Att översätta är inte lätt eftersom man måste fästa uppmärksamhet vid olika saker när man översätter från ett språk till ett annat. Jag har lärt mig att det finns många olika tankar och teorier som gäller vid *översättning*. Översättningar har man gjort redan för en lång tid sedan och det finns många olika slags forskningar om olika översättningsproblem. *Audiovisuell översättning* är en typ av översättning där man översätter filmer och tv-serier. Den vanligaste audiovisuella översättningstypen är *textning*. Man översätter från *källspråk* till *målspråk*, det vill säga man översätter tal till skrift och på det sättet uppstår *undertextningar*. (Immonen 2008:8) Undertextningar är en viktig del av tv-serier enligt mig. Med hjälp av dem kan man följa med programmet och förstå vad som händer.

Översättning intresserar mig eftersom det är krävande, handlar om olika språk och det finns många olika möjligheter att få budskapet förstått. Jag har inte tidigare tänkt på hur mycket arbete undertextningar kräver och vad som ligger bakom val av ord och utelämnade uttryck. Många tv-serier har översatts till flera språk, och det finns skillnader mellan olika översättningar eftersom språk är olika. Tv-programmet *Welcome to Sweden* är ursprungligen både en svensk- och engelskspråkig serie och det har översatts till finska och svenska i Netflix (NBC [www]).

1.1 Syfte

Syftet med denna avhandling är att forska den svenska undertextningen i tv-serien *Welcome to Sweden*. Jag forskar undertextningen som finns på Netflix. Netflix är en tjänst på nätet där man kan titta på tv-serier och filmer. Översättarna benämns inte på websidan. På Netflix kan man titta på programmen med undertextning på olika språk, men man vet inte om

undertextningar har gjorts av en ”amatöröversättare” eller en professionell översättare. I denna forskning forskar jag det semantiska innehållet och om det är detsamma i undertextningen. Jag tar hänsyn till utelämningar och funderar på om man kan anpassa översättarens val av utelämningar till översättningsteorier. Tv-serien *Welcome to Sweden* är mest engelskspråkig men det innehåller mycket tal på svenska. Jag ska studera semantiska drag i replikerna och undertextningen, men jag ska också forska hur de svenska replikerna har formulerats för att passa till undertextningen och om det har lämnats bort några av dem. Jag har några forskningsfrågor som hjälp och som jag svarar på vid sidan av analys och kapitel 4 *Sammanfattande diskussion*:

- Finns det skillnader i innehållet när man jämför engelskt tal med svensk undertextning?
- Uppstår det semantiska utelämningar och varför eller varför inte?
- Hur har de svenska replikerna tagits med? Uppstår det semantiska luckor?

1.2 Material och metod

Som huvudmaterial i denna avhandling använder jag avsnittet två från den engelsk-svenska tv-serien *Welcome to Sweden*. Avsnittet är från den första säsongen och jag ser det på den finska www.netflix.com/fi-sidan med svensk undertextning. Serien är en romantisk komedi och den kom ut år 2014. Den är påhittat av Greg Poehler, som spelar huvudrollen i serien. Programmet handlar om den amerikanske Bruce Evans (Greg Poehler) som flyttar från Förenta Staterna till Sverige utan att kunna tala svenska. Han flyttar dit för att kunna bo med sin svenska flickvän, Emma Wiik (Josephine Bornebusch), som har fått jobb från Sverige. (NBC [www]) I det andra avsnittet har Bruce flyttat till Sverige och han och hans flickvän är tvungna att bo hos flickvännens föräldrar i sommarstugan. Bruce försöker att anpassa sig till den svenska kulturen och börjar studera svenska.

Rune Ingo har skrivit flera böcker om översättning och mycket teori som handlar om audiovisuell översättning. I denna avhandling använder jag hans böcker *Konsten att översätta* och *Om källspråk till målspråk*. Utelämningar, som jag studerar, är kategoriserade av Rune Ingo. Enligt honom kan semantik kategoriseras till många olika kategorier vid översättning. (Ingo 1991a:10f.) Riitta Oittinen & Jaana Tuominen har publicerat en bok där

de sammanfattar teori om översättning som andra forskare har skrivit om. Jag ska utnyttja teori från deras bok vid förklaring av undertextning och strategier. Jans Emil Tveit har skrivit en bok där han fokuserar på audiovisuell översättning. Han berättar bland annat om strategier som finns för att skapa den bästa översättningen och jag ska ta fram dem i min avhandling i kapitlet 2.3 *Strategier för att översätta tal till skrift*.

Metoden som jag använder i denna avhandling är kvalitativ. Den kvalitativa metoden används för olika slags undersökningar. Kvalitativ metod är beroende på teori och grundar sig på teorier. Resultaten är tolkningar och innehåller ofta beskrivning. Forskningsmaterialet bearbetas ofta till en transkriberad form som jag också har gjort. (Pyörälä 1995:11–21) I denna avhandling använder jag den kvalitativa metoden för analysering av hurdan undertextning det finns i avsnittet och hurdana utelämnningar det finns. Jag analyserar om de är semantiska eller inte och tar fram delar av undertextningen. Jag analyserar undertextningen med hjälp av teori om semantiska utelämnningar och strategier som ligger bakom utelämnningar. För att lätta analys transkriberar jag det hela avsnittet och plockar de alla synligaste replikerna och använder dem som exempel.

2. TEORI

Detta kapitel handlar om olika teorier omkring audiovisuell översättning. Jag ska förklara Rune Ingos teori om översättningens fyra grundaspekter och en av dem, semantik, är den som jag ska studera närmare i denna avhandling, speciellt utelämnningar. Jag berättar mer om semantik och strategier som man kan använda när man översätter tal till text. Jag ska också förklara hur undertextningen uppstår och hurdana utmaningar det finns gällande undertextning. Jag berättar också om online-tv-tjänsten Netflix och dess översättningar.

Översättning har utvecklats genom tiderna och nuförtiden finns det många olika tankar och teorier gällande översättning inom översättningsvetenskap. Översättning av tv-texter grundar sig vanligen på teorier och regler om audiovisuell översättning. I översättning av en tv-serie omvandlas *dialog* eller *speakertext* till en text som samordnas med de talade replikerna på tv-rutan. *Tv-textning* är olik från översättning av böcker på det viset, att man inte bara övergår från en text till en annan och från ett språk till ett annat, utan översättning från tal till skrift betyder en övergång från ett medium till ett annat. (Ingo 2007:281f.)

Audiovisuell översättning är ett multimodalt forskningsområde som innehåller bild och ljud. Ordet *audiovisuell* kommer från orden *audio* och *visio* som betyder *att höra* och *att se*. (Lehtonen 2007:30) Mest har man inom audiovisuell översättning forskat teman som handlar om förändring av tal till skrift, eller med andra ord *undertextning*. Man har ett källspråk i talad form och man bör översätta den till en text på målspråk. Eftersom audiovisuell översättning är yngre forskningsområde inom översättningsvetenskap, kan det vara att det inte ännu har forskats alla delområdena så mycket.

2.1 Översättningens fyra grundaspekter enligt Ingo

Översättning har fyra grundaspekter, det vill säga fyra steg som översättaren har ansvar för och som har påverkan på hurdan en översättning blir. Dessa grundaspekter är *grammatisk struktur*, *språklig varietet*, *semantik* och *pragmatik*. (Ingo 2007:65, 75, 86, 126) För att förstå varför en översättare har gjort vissa val med språkets struktur och satser i undertextningar är det enligt min mening bra att veta hurdana normer det finns som översättarna följer.

Med grammatisk struktur menar man att översättaren måste ta hänsyn till både källspråk och målspråk och jämföra hurdana strukturella särdrag de har. Sedan kan översättaren formulera sin översättning med hjälp av grammatiska regler som målspråket har. Språkens specifika regler måste man notisera särskilt bra. Man måste ha grammatiskt korrekta ord, satser och strukturer, och det innebär till exempel avstavning av ord och användning av bindestreck. *Språklig varietet*, det vill säga sättet hur man använder språkets grammatiska struktur på olika sätt, varierar mycket. Variation kan vara följd av situation, tid eller till exempel geografiskt läge. (Ingo 2007:65, 68) Språkliga varieteter innebär *språkformer* och *stilarter*. Stilarter hör mer till litteraturöversättning men språkformer gäller också audiovisuell översättning. Begreppet *språkform* innebär bland annat *dialekter*. En språkformlig sak att observera i textningar är *talspråk* och *skriftspråk*. (Ingo 2007:75–83) Oftast ser man skriftspråk i tv-rutan, men det kan någon gång vara att översättaren har låtit talspråket synas i undertextning.

Överföring av betydelse är översättarens uppgift och där kan han eller hon använda *semantik* som hjälp. Översättaren måste förstå källspråkets betydelsebärande element för att kunna

omformulera innehållet och betydelsen så att de passar till målspråket och målspråkets struktur. Man kan också fästa uppmärksamhet vid ords *denotation* och *konnotation*, med andra ord huvudbetydelse och andra betydelser som ord kan ha. (Ingo 1991b:121f.) Vid översättning kan man tänka på om man kan anpassa *metaforer* från källspråk till målspråk eller hitta på motsvarigheter. Metaforer kan vara litterära eller semantiska och översättaren måste tänka på om det metaforiska uttrycket är förståeligt i andra språk. (Ingo 1991b:194f.) *Initialord* och *förkortningar* måste översättaren också vara medveten om. Semantik är en viktig del som man måste beakta för att översättningen får samma betydelse både i tal och skrift och att innehållet blir förståeligt. (Ingo 2007:118–121) Semantik vid översättning ska jag förklara mer noggrant i nästa avsnitt. Den fjärde aspekten som hjälper med anpassningen är *pragmatik*. När man tänker på ett pragmatiskt sätt får man en bild av hur texten verkligen tjänar sitt syfte och om den fungerar bra i kommunikationssituationen. (Ingo 2007:126)

2.2 Semantik vid översättning

Enligt Rune Ingo kan man fästa uppmärksamhet vid många saker inom semantik: *semantiska tillägg*, *explicit- och implicitgörande*, semantiska utelämnningar, *betydelsenyanser* och *ordlekar*, accepterade och andra slags *inexaktheter* samt metaforer och fel betydelsen. (Ingo 1991a:10f.) Av dessa ska jag fokusera på semantiska utelämnningar i denna avhandling.

Semantiska utelämnningar innehåller informationsförlust. Ofta håller undertextningens rytm sig bättre när det inte finns många utelämnningar. (Ingo 1991a:10) Semantiska utelämnningar uppstår när översättaren har valt att utelämna väsentliga semantiska komponenter (Ingo 1991b:255). Svordomar är ett typiskt exempel på ord som ofta utelämnas i program och de vållar problem i översättning från tal till text. De censureras ofta i programmen och de tycks ha en större effekt i den skrivna än i den talade formen. (Ivarsson & Carroll 1998:126)

Namn på personer och titlar upprepas inte i undertextning, eftersom de hörs i själva programmet och är bekanta för tittaren. Namn måste förekomma i undertextning när de nämns för den första gången, men sedan är det översättarens uppgift att bestämma över textning av namn. Adjektivattribut utelämnas ofta vid översättning. Om det sägs i programmet ”Bakom det där stora röda huset”, kan det förkortas ”Bakom huset”. Tittaren ser, hurdant hus är och vet, vilket hus skådespelaren talar om. Tidsuttryck och namn på

platser kan utelämnas vid behov. I dessa utelämningar är det fråga om *anpassning*, *komprimering* och grammatiska utelämningar. Semantiska utelämningar är större helheter, till exempel en sats eller flera som översättaren har bestämt att utelämna. I några fall kan publiken inte förstå vad händer i scenen om något viktigt är bortlämnat. (Vertanen 2001:134f.)

2.3 Strategier för att översätta tal till text

Allt som sägs kan inte översättas ordagrant och oftast har det gjorts vissa förändringar när tal förändras till textning. Mer fel kan man säkert hitta på websidorna och översättningarna som har gjorts av en ”amatöröversättare” eftersom de inte har någon utbildning som de flesta översättare.

Ett sätt att förändra tal till text är att använda mer generella eller neutrala ord. Ett språk kan ha många olika ord som inte har samma betydelse, men som nästan betyder samma sak. I ett annat språk kan det finnas bara ett ord för att uttrycka samma sak. Till exempel i engelskan finns det ord som *city* och *town* som bara har en motsvarighet i svenskan: *en stad*. Neutrala ord är sådana ord som är bra att använda om ett ord i sig kan innehålla en spetsig åsikt. (Tveit 2005:54)

Oftast finns det namn på platser eller kulturella händelser som är kända bara i källspråkets kultur. Sådana namn är inte lätta att ersätta eftersom de syns i programmet. Många kända platser kan nämnas i undertextningen, men om de inte är viktiga för handlingen kan man utelämna dem eller ersätta dem med mer neutrala uttryck. Om en tidning som *Aftonbladet* nämns i serien, kan man lämna bort namnet i undertextningen och ersätta det med ordet *tidning*. Några begrepp är sådana, att man inte behöver ersätta dem med motsvarande begrepp. Dessa omfattar till exempel kända platser och världskända fenomen. (Tveit 2005:55) Dessa kulturella och lingvistiska anpassningar kallas *adaptation*. Adaptation är en viktig del i audiovisuell översättning. Då bestämmer översättaren om han eller hon ger mer värde för målkulturen och satsar på adaptation eller om han eller hon har bestämt att låta den främmande kulturen att synas i undertextningen, som kommer fram till exempel i främmande platsnamn. (Agost 2004:69)

Det finns många lånord i språk. Det är översättarens uppgift om hen bestämmer att använda lånord i undertextning. Hen måste tänka på om lånord är sådana som de flesta åskådare förstår. Man kan också tillägga förklaring till undertextning och då blir lånord förståeliga för alla. Man kan också tänka på namnet på programmet. (Tveit 2005:55f.) Till exempel *Welcome to Sweden* har samma namn i Förenta Staterna och Sverige, men i Finland heter det *Tervetuloa Ruotsiin*.

Att utelämna ord och uttryck är vanligt i översättning av tv-program och filmer. Det finns inte mycket utrymme för replikerna och någon gång är enstaka uttryck klara för tittaren utan att de översätts. Viktigt i översättningen är innehållet. *Omformulering* och *utelämning* är vanliga val som översättaren gör, det vill säga att man förenklar det sagda eller inte översätter enstaka ord. Man kan ofta använda förklarande fraser för att uttrycka nya saker och förklara främmande begrepp för *målkulturen*. (Tveit 2005:56f.)

2.4 Översättning av tv-program

Undertextning har några utmaningar. Texten måste vara tillräckligt stor men den kan inte täcka bilden för mycket. En full, två rader lång replik måste synas i rutan från fyra till fem sekunder. En replik, som är en rad lång, måste synas i rutan från två till tre sekunder. I allmänhet kan texterna visas i rutan minst en sekund och den längsta tiden som kan användas för repliker per gång är 30 sekunder. (Ingo 2007:151) Kortare sagt bestäms längden av repliken av två saker: tid och utrymme. Av dessa saker är tid mer avgörande eftersom översättaren måste beakta talrytmen. Undertextning måste passa ihop med tal, det vill säga texten måste synas i rutan minst den tiden som det krävs för att säga repliken. Replikens så kallade vikt måste vara i balans med talet. Man kan inte förklara till exempel ett enstaka ord med många ord i undertextningen. (Vertanen 2001:134)

Översättning av tv-program är mest *fri översättning* eftersom det finns gränssningar för textens längd. Fri översättning eller *flexibel översättning* är en stil, där den översatta texten har samma betydelse som i källspråket, men replikerna har formulerats för att passa för målspråket. Fri översättning är det lättaste valet eftersom allt som sägs ryms inte alltid med och replikerna måste förändras. Fri översättning innehåller också *sammanfattande översättning*. Det innehåller de mest relevanta sakerna från källspråket och allt onödigt har

lämnats utanför. (Ingo 1991b:67–71) Mycket av innehållet måste sammanfattas högst till två rader per en replik och man måste gränsa och förändra det som sägs (Vertanen 2001:133f.).

2.5 Netflix och amatöröversättare

Netflix är en amerikansk online-tv-tjänst som kom till Finland år 2012. År 2012 kom det fram i nyheterna att Netflix hade använt ”amatöröversättare” undertextningar från VidX Finland, där frivilliga människor gör så kallade *fansubs*. Enligt Nurmio (2012 [www]) lovade Netflix att ta bort alla olagliga undertextningar, och hon skriver att Netflix producerar alla översättningar själv i landet (Nurmio 2012 [www]). I Finlands Netflix kan man se både finska och svenska undertextningar, men man kan inte veta vem översättaren är eftersom översättarens namn inte nämns på websidan.

Om Netflix berättas det också på websidan www.av-kaantajat.fi. I websidans blogg *Täällä on ihminen välissä* berättar en anonym skrivare att han eller hon hade intervjuat verkställande officer för produkter från Netflix och från intervju kom det fram att bara 10 procent av översättningarna har skaffats själv och alla andra kommer från färdiga nätverk. Översättningshastigheten är mycket snabbare än normalt med översättare som jobbar för Netflix och det förklarar felen i undertextningar enligt den verkställande officeren. (www.av-kaantajat.fi [www])

3. ANALYS AV UTELÄMNINGAR OCH DERAS SEMANTISKA PÅVERKAN

I detta kapitel ska jag analysera undertextningen av avsnittet två i tv-serien *Welcome to Sweden*. Syftet med detta kapitel är att ta reda på, hurdana semantiska olikheter och likheter det finns mellan engelska repliker och svensk undertextning och om innehållet är detsamma i den talade svenskan och undertextningen, det vill säga om utelämningar är eller inte är semantiska. Eftersom man inte vet om översättaren är professionell eller ”amatöröversättare”, kan man inte vara säker på varför översättaren har gjort vissa val som kan inverka på semantik. De kan vara medvetna val men de kan också bestämmas omedveten. Jag ska fundera på vilka slags semantiska och strategiska drag repliker och deras

översättningar har och jag fokuserar mig på semantiska utelämningar. Exemplet har jag transkriberat och exemplet presenterar de engelska och svenska replikerna och deras undertextningar.

På semantiskt sätt finns det mycket att analysera i undertextningen. För att förstå vad som händer i avsnittet behöver undertextning ha samma semantiska innehåll som repliker. Med hjälp av utelämning kan man kontrollera, att det inte blir för långa satser, men till följd kan man ha lämnat bort något viktigt. Satsförändringar, förändringar och utelämningar hör till den grammatiska grundaspekten. Vad som skiljer dem från semantiska utelämningar är att semantik fokuserar inte på korrekthet och förändringar på språket utan brist på information och förändringar i betydelsen som kan förorsakas av andra slags utelämningar. (Ingo 1991a:8–11)

3.1 Semantiskt korrekt innehåll

Exempel 1

Bruce: "It's just... trying to learn your language, man. "	Jag försöker lära mig era språk.
Emma: "It's just one more week, okey? And we're gonna move back to my apartm... our apartment. "	Det är bara en vecka till, sen flyttar vi in i vår lägenhet.
Birger: "Så ehh... we have to stay here får... får a month."	Vi måste bo här för en månad.
Birger: "Vi have an apartment in the city but it has a ...eeh stambyte."	Vi har en lägenhet inne i stan men de håller på med en stambyte.
Bruce: "Okey, I'm sorry I'm trying but I literally have no idea what you are saying right now."	Jag förstår inte vad du menar.
Bruce: "No I don't like..."	Nej, jag gillar inte...

I flesta fall är undertextningen i avsnittet förståeligt. Några långa repliker har översättaren förkortat för att de skulle rymmas i rutan och på semantiskt sätt är innehållet detsamma. Man kan förstå händelserna på grund av undertextningen och man blir inte utan några viktiga uttryck eller meningar även om man inte kan engelska. Undertextningen har en neutral stil och översättaren har inte försökt att göra undertextningen för mycket talspråklig, vilket gör undertextningen lättläst. I exemplet finns det några talspråkliga ljud och uttryck som "ehh...", "man" och "okey" som sägs många gånger under avsnittet. De har översättare inte

översatt och de är inte stora, nödiga ord. Avbrytningar i tal har inte markerats, bara i slutet av satser som i replik i exempel 1: "No, I don't like..." har översatts "Nej, jag gillar inte...".

I exempel 2 handlar repliker om situation där Bruce pratar med sin före detta klient. Där har översättaren gjort duktiga val med textning och idén att använda slangord i situationen kommer fram bra i undertextningen. Bruces replik har översättaren inte översatt eftersom det inte är duktig engelska som han pratar och han mumlar repliken.

Exempel 2

Will Ferrell: "Du är min bästis, kompis."	Du är min bästis, kompis.
Bruce: "I don't know that means as that."	ingen översättning
Will Ferrell: "You are my best friend. My best bro."	Min bästa polare.

3.2 Luckor, komprimeringar och svordomar i undertextning

Exempel 3

Bruce: "You've all these extra letters with dots over them."	Ni har en massa extrabokstäver med prickar ovanför.
Bruce: "What..what is this? Letta, lotta..."	Letta, lotta...
Emma: "Lotta's a woman's name."	Lotta är ett kvinnonamn.
Emma: "That's pronounced lätta."	Lätta.
Emma: "You just started. You will learn the language."	Du kommer att lära dig det.
Bruce: "Yeah, if the long bus ride to the school doesn't kill me first."	Ja, om jag inte dör på vägen till skolan först.

Exempel 3 är ett avsnitt av Emmas och Bruces diskussion. I exemplet finns det utelämnningar och en vits. Översättaren har valt att inte översätta satsen "What is this?" och orden "That's pronounced..." vilket gör översättningen lite svår att förstå. Om man kan engelska, kan man förstå situationen från den talade engelskan, eller om man vet vad som heter *Lätta* på svenska, förstår man att det är fråga om smör. Om man bara följer undertextningen, kan man inte veta vad man menar med *letta*, *lotta* eller *lätta*. Om man läser genom de talade replikerna och sedan undertextningen, kan man märka att det fattas många ord som kunde ha gjort undertextningen semantiskt lättare att följa med och fler ord kunde ha rymts med.

De orden, som har utelämnats beroende på tidgränningar och utrymme, orsakar inte semantiska utelämningar när översättaren har komprimerat det sagda. Semantiska utelämningar uppstår när något viktigt fattas i undertextningen. Att bara skriva ”lätta” berättar ingenting i undertextningen, men eftersom undertextningen är för svenskspråkiga, kan de förstå ordet och vad karaktären menar med det. Denna utelämning kan bero på översättarens synpunkt. Hen har inte sett det nödvändigt att översätta allt ord för ord och som det sägs eller det kan vara att hen inte har tänkt genom saken tillräckligt.

Repliken ”Yeah, if the long bus ride to the school doesn’t kill me first” kan förstås på olika sätt. Man kan förstå, att Bruce inte tycker åka buss, åka buss med svenska människor eller att han tycker att distanserna i Sverige är längre än i Förenta Staterna och resan till skolan tar mycket tid. Den svenska översättningen kan man inte förstå på samma sätt i detta fall. Repliken kan också ha en metaforisk betydelse och Bruce menar att han hoppas lära sig språket innan han är för gammal. Det vill säga Bruce menar att lära sig språket tar en lång tid och han tycker att svenska är svårt att lära sig som kommer fram från diskussion. Det kan man förstå också från den svenska undertextningen.

Man måste ofta förkorta det sagda för att få översättningen att rymmas till rutan. Semantiskt borde innehållet stanna detsamma. I många fall i denna undertext har översättaren komprimerat det sagda. Vad man borde ta hänsyn till är att semantiskt man kan förlora den viktigaste saken i diskussionen. I avsnittet två finns det många förkortade repliker i undertextningen och översättaren har gjort semantiskt bra val som i satserna i exempel 4, där översättaren har använt ett ord, *baktanke*, för att uttrycka flera ord i engelskan: ”They always want something else” har översatts: De har nån baktanke.

Exempel 4

Bruce: ”We can go, but I’m telling you, he’s gonna want something from me. They always fucking want something from me. I can guarantee that.”

Han vill ha nåt från mig. Det vill de alltid.

I detta exempel har översättaren sammanfattat tre repliker till två korta repliker. Semantiskt har de översatta satserna inte samma innehåll, eftersom i undertextningen fattas Bruces godkännande att besöka hans före detta klient. Nästa dag besöker han honom med sin flickvän och åskådaren måste på en liten stund fundera var karaktärerna är och vilka de

främmande karaktärerna, Will Ferrell och hans fru, är. Man kan ändå observera att många människor är språkkunniga och förstår kontexten från tal.

I exempel 4 har översättaren bestämt att inte översätta svordomen. Svordomen är inte nödvändig i denna situation, men i en annan situation, där man vill uttrycka känslor som karaktären har, kan de översättas som översättaren har gjort i den första repliken. I den andra repliken i exempel 5 har översättaren inte ansett det nödvändigt att upprepa den svenska svordomen i undertextning eftersom repliken hörs i bakgrund. För Bruces replik har översättaren valt att använda ordet *fan* som är en typisk svordom i svenskan. Svordomen är inte så kraftig som andra och därför kan det vara att översättaren har valt den. Utelämning av svordomen vållar inga semantiska utelämnningar i flesta fall, eftersom man kan se karaktärernas känslor och höra deras röst.

Exempel 5

Bruce: "Oh fuck. Who gives a fine fuck?"

Vem fan bryr sig?

Viveka: "Ah fan också."

ingen undertextning

3.3 Helt utelämnade satser och främmande uttryck

I avsnittet finns det några repliker som inte har undertextning. Många av dem är korta repliker som man kan förstå utan undertextning och de har ingen stor roll för intrigens förlopp. Sådana korta repliker i avsnittet är till exempel "Hej Bruce!", "Helou" och "Yeah". Översättaren har utelämnat också några längre repliker. En del av dem är sådana som inte nödvändigt behövs, men det också finns sådana som kunde ha rymts med; "Yeah, you think?" är en replik som kan vara med eller lämnas bort och i detta fall har det lämnats bort. I exempel 6 har översättaren inte översatt "It's like the worst text ever." även om översättningen av satsen kunde förklara lite bättre, varför Emma frågar Bruce varför det är så hemskt att Will Ferrell bjöd dem på kaffe. Andra repliker har översättaren översatt noggrant.

Exempel 6

Bruce: "It's Will Ferrell. He is in Sweden and wants us to have coffee tomorrow."

Will Ferrell vill träffas imorgon.

Bruce: "It's like the worst text ever."

ingen översättning

Emma: "Why is that the worst text ever?"

Varför är det så hemskt?

Bruce: "Cause he's an old client of mine."

Han är min f.d. klient.

I avsnittet finns det tal inte bara på engelska och svenska utan också på arabiska och jamaikan kreolska:

Exempel 7

Hassan: "Salam aleikum."

Salam aleikum.

Gustaf: "Yu feel me, cha?"

Hajar, du polarn?

Översättaren har översatt ett kreolskt uttryck och undertextad ett arabiskt uttryck som det sägs i programmet. Det kreolska uttrycket har översättaren översatt med ett motsvarande svenskt slanguttryck. Ordet *hajar* är ett vardagligt uttryck som har betydelse *att förstå* (Synonymer.se [www]). Ordet *polarn* kommer från ordet *polare* som betyder *en vän* (SAOB [www]). Det finns två uttryck på arabiska och två uttryck på jamaikan kreolska i hela avsnittet. Det kunde ha varit bra om man hade översatt alla uttrycken på främmande språk, eftersom många inte förstår vad som sägs där. Konstiga uttryck har översättaren också lämnat bort eftersom de inte är viktiga och man kan höra dem. Ett sådant uttryck är till exempel "Ciannamon" vilket betyder ingenting på engelska eller svenska och därför kunde det ha varit svårt att översätta repliken eller passa den i undertextningen.

I avsnittet pratas det dålig engelska bland invandrare som huvudkaraktären Bruce har bekantat sig med. Översättaren har inte tagit i beaktande deras brist på kunskaper i engelskan, utan har bestämt att använda ett neutralt sätt i undertextningen. Det kunde ha varit bra att ha med några drag av dåliga språkkunskaper eftersom också huvudkaraktären har problem med svenskan. Dåliga språkkunskaper i svenska är förståeliga för tittare som kan svenska. Då blir det inte några semantiska utelämnningar i replikerna för dem. I exemplet på dessa framkommer översättarens neutrala sätt att skriva:

Exempel 8

från hörlurarna: I morgon är jag sjukskriven.

I dag är jag sjukskriven.

Bruce: "I dag äer jag sjutsskriven."

från hörlurarna: I morgon ska jag till försäkringskassan.

I morgon ska jag till försäkringskassan.

Bruce: "I morgon ska jag still..."

I slutet av avsnittet uttalar huvudkaraktären Bruce fel ordet *dig* som kan tas som en vits och översättaren har tagit det i beaktande. Den hör väsentligt till handlingen i scenen och det är ett bra val att ha den med i samma form som i tal: ”Yeah. And... nu ska jag knulla deg.” är i form ” Nu ska jag knulla deg.” i undertextningen. Ordet *deg* har en annan betydelse i svenska och det gör situationen rolig också för Bruces flickvän.

Översättaren har både tagit i beaktande och lämnat bort karaktärernas svårigheter med språken. Det beror på individernas egna åsikter om de är viktiga eller inte. Man kan höra replikerna men om man inte är duktiga i svenskan, kan vitsen tappa sin lustbarhet. På semantiskt sätt förorsakar neutral stil inte luckor i denna undertextning, eftersom de allra viktigaste replikerna har översättaren tagit i beaktande och det inte talas något tydligt dialekt i avsnittet som kunde ha omformulerats till målspråket.

3.4 Svenska repliker och deras undertextningar

En del av replikerna i avsnittet är på svenska. Översättaren har gjort textningar också på dem och eftersom både tal och undertextning är på svenska, finns det inte mycket skillnader eller semantiska förändringar som syns i exempel 9. Förändringarna i undertextningen är inte stora och de förändringarna som översättaren har gjort är förenkling och sammanfattning av det som sades:

Exempel 9

Wills fru: ”Vi tänkte plocka lite blåbär till en paj.”	Vi tänkte plocka blåbär.
Wills fru: ”Vill ni följa med?”	Vill ni följa med?
Emma: ”Ja! Ja.”	ingen undertextning
Will Ferrell: ”Mmm blåbär, det låter underbart.”	Blåbär, det låter underbart.

Översättaren har lämnat bort talspråkliga uttryck och upprepningar samt några små ord som ”Ja!” och på det sättet har hen förenklat det sagda. Det finns en scen där översättaren har lämnat bort undertextning för mer är en svensk replik som kan ses från exempel 10. Replikerna är hela satser men översättaren kan ha angett att översättning av dem är onödigt. Replikerna säg i snabbt takt och det skulle kunna ha blivit svårt att läsa undertextning i snabbt takt. Repliker är inte semantiskt viktiga men luckan i undertextningen känns störande när översättaren har skrivit undertextning för alla andra repliker utom små uttryck. Man kan

dock observera att undertextningen är för svenskspråkiga människor och de kan förstå vad som sägs i programmet på svenska.

Exempel 10

Birger: "Men nu fattar det jag inte. Va... hur kan man hata en krydda?"	Nu fattar jag inte. Hur kan man hata en krydda?
Viveka: "Nej."	ingen undertextning
Birger: "Man kan ju hata folkmord eller Hitler..."	Man kan hata folkmord och Hitler...
Viveka: "Hitler kan man hata!"	ingen undertextning
Birger: "Hitler kan man väl ju hata..."	ingen undertextning
Viveka: "Men kanelbullar?"	Men kanelbullar?

4 SAMMANFATTANDE DISKUSSION

I denna studie analyserade jag utelämningar i undertextning av programmet som kan ses på en online-tv-tjänst, och mitt syfte var att analysera om utelämningar förorsakar semantiska luckor. Jag funderade på hurdana slags strategier det kan ligga bakom val av utelämningar, men man kan inte dra direkta slutsatser på basis av ett avsnitt. Den kvalitativa metoden är lämplig för denna avhandling som baserar sig på teorier. Vid datainsamling måste man vara noggrann och tålmodig eftersom transkribering tar tid. I studie kunde man använda också kvantitativ metod om man vill ta reda på hur många utelämningar det finns i materialet eller hur många är sådana som har påverkan på innehållet.

Undertextningar är alltid val av översättaren och därför kan man inte skapa teorier eller slutsatser kring endast ett översatt avsnitt av någon serie. Man kan emellertid forska hurdana egenskaper det finns i undertextningen och hur olika teorier passar till den. I detta avsnitt av *Welcome to Sweden* finns det många olika slags utelämningar från svordomar och enstaka ord till hela satser. Några av dem har påverkan på innehållet och förståelighet och för utelämningar finns det typiska drag som översättarna ofta gör, till exempel komprimering. Helt och hållet finns det inte många semantiska utelämningar i avsnittet. De flesta utelämningarna beror på komprimering och grammatiska utelämningar. De beror på det att svenska och engelska är olika slags språk och begränsningar på undertextning måste beaktas.

Alla språk är olika och därför kan undertextningen inte vara likadan med källspråket. Alltid finns det något som måste sägas på ett annat sätt. Begränsningar i undertextningsrutan är en utmanande del vid översättning. Man måste få samma budskap att rymmas i rutan, men när det inte lyckas, uppstår semantiska utelämnningar. De är bara en del av semantik i översättningen och många utelämnningar beror på andra sakerna inom översättning. Om man inte behärskar språket bra, kan man inte skriva förståeligt på ett främmande språk.

Översättaren har i de flesta fall gjort duktiga val med undertextningen. Hen har tagit med slanguttrycken och för det mesta motsvarar undertexten replikerna. En brist som kommer fram i undertextningen är att i några fall översättaren har översatt replikerna men i en annan likadan situation fattas undertextningen. Hen har till exempel textat de flesta svenska replikerna men inte alla vilket förorsakar luckor i textningen.

När man tar fram olika utelämnningar i avsnittet, kan man märka mycket utelämnningar som har gjorts på grammatiskt sätt och många val beror på begränsningarna i tid och utrymme. Översättaren måste komprimera mycket och några saker måste ha utelämnats. Vad man kan konstatera är att det inte finns stora semantiska förändringar angående utelämnningar i undertexten. De satser som har lämnats bort är mestadels korta och inte betydelsebärande för handlingen. Man kan observera att många satser kunde ha rymts med, men översättaren har utelämnat dem. De svenska replikerna vållar inga semantiska luckor för svenskspråkiga tittare även om det finns utelämnade satser i detta avsnitt. Stora semantiska utelämnningar finns det inte i detta avsnitt, men små uttryck som översättaren har lämnat bort kunde ha gjort undertextningen och avsnittet lättare att följa.

Man kan inte bedöma tydliga strategier som översättaren har använt vid undertextningen. Det har använts både neutralt och personligt sätt att översätta repliker. Engelska och svenska har språkliga skillnader och man kan inte säga allt på samma sätt. I avsnittet finns det inte vissa kulturella skillnader som översättaren skulle ha adapterat. Översättningsstil av avsnittet är fri och för det mesta är det fråga om översättarens kunskaper och synvinkel till vad som är viktigt att översätta. Begränsningarna påverkar utelämnningarna mycket och i detta avsnitt har översättaren sammanfattat det sagda.

Teorier om audiovisuell översättning stödjer resultat i denna avhandling. Det finns alltid något i bakgrunden av semantiska utelämnningar och oftast handlar det om strategiska val

och begränsningar. Inom audiovisuell översättning finns det många olika forskningsområden och semantik är ett som kunde forskas vidare. På basis av ett eller två forskade översättningar kan man inte dra slutsatser om varför det finns utelämnningar och hur översättaren har bestämt, vad som ska utelämnas. Om man forskade undertextningen av en hel serie som hade samma översättare i varje avsnitt, kunde man dra några slutsatser om översättarens strategiska val och stil och bedöma varför det finns utelämnningar. I denna avhandling är materialet ett avsnitt av serien och man vet inte vem översättaren är. Man kan inte veta om översättaren är professionell eller ”amatöröversättare” men om man fäster uppmärksamhet vid andra forskningsdelar, som grammatik, kan man få en starkare bild av översättarens kunskaper.

Det finns olika synpunkter för semantik och utelämnningar är ett sådant tema som kunde forskas vidare med hjälp av tidigare forskning. Tv-tjänster blir nuförtiden allt vanligare och populärare, och det finns många möjligheter att studera hurdana undertextningar det erbjudas i dem.

LITTERATURFÖRTECKNING

Material

Poehler, Greg 2014: *Welcome to Sweden*, avsnitt två. Producer: Johanna Bergenstrahle. Entertainment one television. [citerat 6.3.2016]. Begränsad tillgänglighet på intranätet för <https://www.netflix.com/watch/80025304?trackId=14170286&tctx=1%2C0%2C4691b977-e2ae-45b9-a11c-b2ea5080864d-16950381>

Elektroniska källor

NBC 2016: About the show. *Welcome to Sweden*. [citerat 2.4.2016]. Tillgänglig: <http://www.nbc.com/welcome-to-sweden/about>.

Nurmio, Satu 2012: *Netflix käyttää luvatonta harrastajien tekstitystä*. [Citerat 20.4.2016]. Tillgänglig: http://yle.fi/uutiset/netflix_kayttaa_luvatonta_harrastajien_tekstitysta/6342279.

SAOL = Svenska akademiens ordlista över svenska språket. 2016. [citerat 12.4.2016]. Tillgänglig: <http://g3.spraakdata.gu.se/saob/>.

Synonymer.se 2016. *Synonymer till haja*. [citerat 12.4.2016]. Tillgänglig: <http://www.synonymer.se/?query=haja>.

www.av-kaantajat.fi 2012: *Täällä on ihminen välissä*. I: Kurkistuksia av-kääntäjien arkeen - blog. [citerat 12.4.2016] Tillgänglig: <<http://av-kaantajat.blogspot.fi/2012/10/netflixin-kaannosstrategiassa-on.html>>.

Övriga källor

Agost, Rosa 2004: *Translation in bilingual contexts. Different norms in dubbing translation*. I: Topics in Audiovisual translation, edited by Pilar Orero. John Benjamins B.V. S. 69.

Ingo, Rune 1991a: Översättningens fyra grundaspekter. I: *Språkbruk* 2/1991. S. 10f.

Ingo, Rune 1991b: *Från källspråk till målspråk*. Lund: Studentlitteratur.

Ingo, Rune 2007: *Konsten att översätta*. Lund: Studentlitteratur.

Immonen, Leena 2008: Helsingin yliopisto. *Sanojen matkassa kuvatilaan*. Helsinki: Käännöstieteen laitos, Helsingin yliopisto.

Ivarsson, Jan & Carroll, Mary 1998: *Subtitling*. Simrishamn: TransEdit HB.

Lehtonen, Mikko 2007: Ruumis, kieli ja toiminta - Ajatuksia audiovisuaalisten tekstien multimodaalisuudesta. I: *Olellaisen äärellä. Johdatus audiovisuaaliseen kääntämiseen*. Toimittaneet: Riitta Oittinen ja Tiina Tuominen. Andra upplagan. Tampere: Tampere university press. s. 30.

Pyörälä, Eeva 1995: Kvalitatiivisen tutkimuksen metodologiaa. I: *Laadullisen tutkimuksen risteysasemalla*. Toimittanut Jaakko Leskinen. Helsingfors: Ykköspaino Oy. S. 11–21.

Tveit, Jan Emil 2005: *Translating for television. A handbook in screen translation*. Andra upplagan. Bergen: JK Publishing.

Vertanen, Esko 2001: Ruututeksti tiedon ja tunteiden tulkkina. I: *Alussa oli käännös*. Toimittaneet: Riitta Oittinen ja Pirjo Mäkinen. Tampere: Tampere university press. S. 133f.